

Onderzoek met beweegmeters in het LISS panel

Hoeveel beweegt iemand precies per dag?

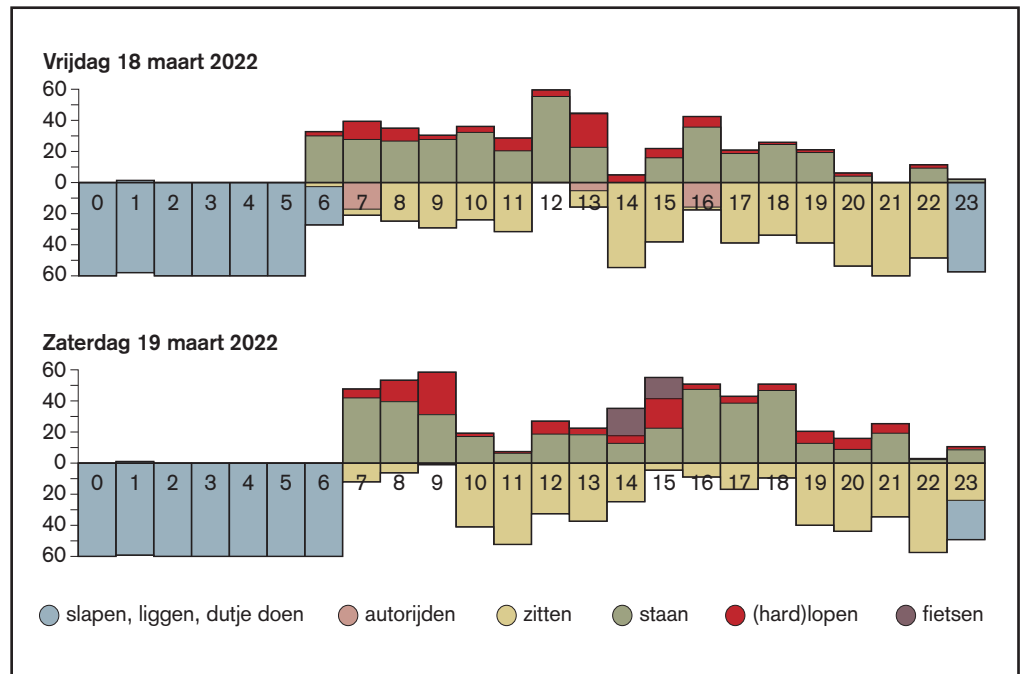
Het is algemeen bekend dat bewegen goed is voor de gezondheid. Sporten is niet de enige manier van bewegen; mensen bewegen meer dan ze zelf denken. Want ook bewegen tijdens niet sport gerelateerde activiteiten telt: zoals boodschappen doen, traplopen, stofzuigen of de auto wassen.

Mara Verheijen

Veel onderzoek naar beweging is voornamelijk gebaseerd op vragenlijstenonderzoek en zelfrapportage. Dit is echter subjectief van aard en niet iedereen zal de alledaagse activiteiten als beweging rapporteren. Een meer objectieve en complete manier van meten wordt verkregen door gebruik te maken van beweegmeters, die gedurende een vastgestelde periode alle bewegingen registreren en vastleggen. In het LISS panel van Centerdata wordt momenteel een onderzoek naar beweging uitgevoerd waarbij een beweegmeter wordt gebruikt.

Opzet van het onderzoek

In samenwerking met onderzoekers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) onderzoekt Centerdata dit voorjaar bij LISS panelleden hoeveel ze bewegen. Tijdens het onderzoek worden panelleden gevraagd om een week lang een beweegmeter (een activPAL) te dragen op hun bovenbeen waardoor bijna alle beweging gedurende de hele week wordt gemeten. Aan het veldonderzoek doen ongeveer 600 panelleden mee. Van de 600 deelnemende panelleden hebben 500 aangegeven ook een eigen tracker (bijvoorbeeld een sporthorloge) te hebben en ook bereid te zijn om eigen tracker-data te delen. Op deze manier kunnen de resultaten van de activPAL vergeleken worden met de data van de eigen tracker. Na afloop van de periode waarin het panel lid heeft meegedaan, wordt de meter uitgelezen en

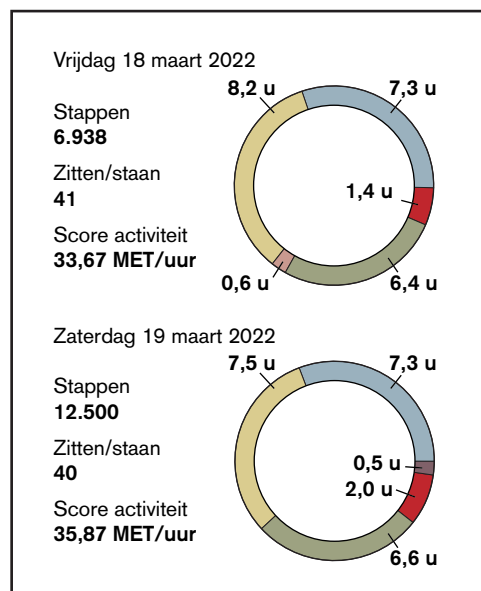
Credits: Centerdata: generated by PALanalysis v8

krijgt het panel lid een persoonlijk beweegoverzicht. In dit beweegoverzicht (zie voorbeeld hieronder) zien panelleden per dag hoeveel minuten ze hebben besteed aan (achtereenvolgens): slapen, liggen/dutje doen, autorijden, zitten, staan, (hard)lopen en fietsen. In het overzicht zien panelleden (onder de 0-lijn) hoeveel tijd ze in rust waren (liggen, zitten en sla-

pen) en hoeveel tijd ze actief waren (alles boven de 0-lijn). Ook zien ze hoeveel stappen ze gezet hebben (waarbij fietsen ook naar stappen wordt gezet) en krijgen ze feedback over hun activiteits score uitgedrukt in MET.h. De MET.h waarde geeft aan hoeveel energie een bepaalde inspanning kost ten opzichte van de hoeveelheid benodigde energie in rust. Zitten heeft een MET waarde van 1, dus 24 MET.h betekent dat iemand de hele dag heeft gezeten. Onderzoek heeft aangetoond dat al bij 11 MET uren **meer** beweging aanzienlijke gezondheidswinst wordt geboekt.

Doel beweegmeteronderzoek

Het hoofddoel van het beweegmeterproject is het verbeteren van de nauwkeurigheid van beweegstatistieken in wetenschappelijk onderzoek terwijl de respondentlast verminderd wordt. Een ander doel is om diezelfde statistieken te verrijken door meer breedte in de type fysieke activiteiten en meer detail over de fysieke activiteiten. De resultaten van deze studie worden eind van dit jaar verwacht. Op termijn krijgen alle wetenschappers toegang tot de hoogfrequente sensordata van deze beweegmeterstudie via het LISS Data Archive: dataarchive.lissdata.nl

EOSC projecten zetten zich in voor FAIR wetenschap

Implementeren van FAIR principes

Sinds de introductie van de FAIR principes in 2016 hebben de vier letters een centrale rol ingenomen in de onderzoekswereld: data en de bijbehorende infrastructuur moeten Findable, Accessible, Interoperable en Reusable zijn.

Ricarda Braukmann

Maar hoe doe je dat precies? Wat is er nodig voor een FAIR data infrastructuur? Deze vragen staan centraal binnen het FAIRsFAIR project en zijn opvolger FAIR-Impact.

FAIR in de praktijk

“Het doel van FAIRsFAIR was het faciliteren van een FAIR data cultuur binnen de European Open Science Cloud”, vertelt Ingrid Dillo, projectcoördinator en deputy director van DANS. Sinds 2019 werd er door meer dan 20 partners gewerkt aan de implementatie en adoptie van de FAIR principes door het ontwikke-

len van guidance, tools en training. Voor data repositories werd er bijvoorbeeld een tool ontwikkeld, F-UJI, om de FAIRness van datasets te evalueren. Onderzoekers kregen met de FAIR-Aware tool handvaten om hun kennis over FAIR te vergroten. Voor onderzoeksfinanciers en onderzoeksorganisaties organiseerde FAIRsFAIR ondersteuning en advies voor het opstellen van beleid rondom FAIR. Ook aan het ontwikkelen van trainingen en curricula over FAIR werd aandacht besteed in het project. Dillo is tevreden met de impact van FAIRs-

FAIR dat in februari 2022 afliep. “Je ziet dat FAIR drie jaar later beter op de kaart staat. We hopen dat FAIRsFAIR daaraan heeft bijgedragen”.

FAIR-IMPACT

Terwijl er de afgelopen jaren al stappen zijn gemaakt om data FAIR te maken is er nog genoeg werk te verrichten. “FAIR-IMPACT is een nieuw project dat verder gaat waar FAIRsFAIR stopte, maar zich ook richt op nieuwe uitdagingen”, vertelt Dillo die weer als projectcoördinator de

Vervolg op pagina 2

E-DATA & RESEARCH

Jaargang 16 | nummer 3

Nieuwsbrief over data en onderzoek in de alfa- en gamma-wetenschappen.

E-data & Research verschijnt drie keer per jaar en wordt mogelijk gemaakt door: CBS, Centerdata, CLARIAH, DANS, KNAW Humanities Cluster, ODISSEI en het Rijksmuseum.

INHOUD

- 3 Geuren vangen in een database
- 3 Ineo als poort voor geesteswetenschappen
- 4 Deze datasets zijn sinds kort beschikbaar
- 5 Bevolking wordt ingedeeld naar herkomst
- 6 Kosteloos data verzamelen in het LISS panel

- 7 Samenwerken voor eeuwig behoud digitale collecties
- 8 Columnist Joop Arends over de context van data

E-data & Research liever (tijdelijk) op een ander adres ontvangen? Geef wijzigingen door via edata@dans.knaw.nl.

Scan deze QR-code met een smartphone om de website van E-data te bezoeken. edata.nl

DANS Data Trail: Data Management Tools for Archaeologists - How can the European ARIADNE-plus Project help you?

Maaïke Verburg

Op dinsdag 29 maart vond de vierde editie van de DANS Data Trail plaats, ditmaal in het teken van het ARIADNEplus project en de data management tools die dit project biedt voor archeologen. De workshop was opengesteld voor internationaal publiek en werd goed bezocht (89 deelnemers). Na het welkom door Ellen Leenarts (DANS) werd er een korte introductie van het project gegeven door Hella Hollander (DANS). ARIADNEplus is het vervolg van het ARIADNE project, dat door het creëren van een doorzoekbare catalogus van datasets archeologische onderzoekers helpt om het ‘doolhof’ van data en archieven te navigeren. Aan de catalogus is ook een overzicht van diensten toegevoegd, waarin alle tools en hulpmiddelen uit het project te vinden zijn. In deze Data Trail workshop werd het pakket aan tools belicht die ontwikkeld zijn om archeologen te helpen die een data management plan willen (of moeten) maken. De online tool bestaat uit drie modules: een protocol voor archeologisch data management, een template voor onderzoekers voor het maken van een data management plan met archeologische data, en een template gericht op de Horizon Europe data management plan richtlijnen. Deze tools werden in de workshop belicht door Peter Doorn (DANS) en Paola Ronzino (PIN, projectleider ARIADNEplus). Hierna konden deelnemers in aparte groepen de eerste twee tools bekijken en hun ervaringen delen. Ook beantwoordden Peter en Paola vragen van de deelnemers in de documenten. Er werd erg enthousiast op de tools gereageerd. Deelnemers maakten suggesties over de uitbreiding van de aangeboden hulp in de

GEHOORD & BIJGEWOOND

DANS Data Trail

Data Management Tools for Archaeologists

How can the European ARIADNEplus project help you?

WORKSHOP

Tuesday, March 29, 2022

15:30 - 17:00 CET

In collaboration with

ARIADNEplus

DANS

Hella Hollander

Data Station Manager

Archaeology, DANS

Paola Ronzino

Senior Researcher, Project Manager ARIADNEplus, PIN

Peter Doorn

Senior Researcher, DANS

Credits: DANS

tool en opties voor het exporteren van de uitkomsten. De documenten bleven voor langere tijd open om deelnemers de kans te geven meer uitgebreide feedback te geven. Daarnaast werden de deelnemers uitgenodigd om een evaluatieformulier in te vullen. Al met al was de workshop zeer nuttig voor het

laten kennismaken met en verder verrijken van de verschillende tools. Deze Data Trail is terug te kijken: <https://youtu.be/KpvqxHbz594>

CBS - ODISSEI Microdata Meeting
Suze Zijlstra
Op 19 april vond de tweede CBS -

Credits: Gordon Johnson (Pixabay)

Kansen voor Nederlandse instituten

Vervolg van pagina 1

leiding zal nemen. Zo zijn domain-gerichte Europese onderzoeksinfrastructuren, zoals bijvoorbeeld CESSDA voor de sociale wetenschappen, nu onderdeel van het project en dragen zij specifieke use cases aan. Een belangrijke use case is bijvoorbeeld de omgang met gevoelige data. FAIR-IMPACT zal bovendien de focus verruimen. Dillo: “Alle wetenschappelijke output en tools moeten FAIR worden - wij richten ons daarom nu naast data bijvoorbeeld ook op FAIRness van software en documentatie.” In het project is ook expliciet ruimte gereserveerd voor integratie met andere projecten en externe ontwikke-

lingen. In zogenaamde ‘cascading grants’ staat de implementatie door de gemeenschap centraal. Organisaties die projectresultaten, -tools of -advies willen implementeren kunnen zo ondersteuning aanvragen van het project. “Hier liggen mooie mogelijkheden voor Nederlandse instellingen om hun eigen systemen de komende jaren meer FAIR te maken.” <https://fairsfair.eu/>
<https://FAIR-IMPACT.eu/>

ODISSEI Microdata Meeting online plaats. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en de nationale onderzoeksinfrastructuur ODISSEI organiseren sinds kort dergelijke bijeenkomsten om een podium te bieden aan innovatief onderzoek en methodologische ontwikkelingen met behulp van CBS-microdata. De bijeenkomsten zijn open voor iedereen die geïnteresseerd is in het gebruik van administratieve data in sociaalwetenschappelijk onderzoek. Op deze bijeenkomst presenteerde Jan Mol over een CBS-project dat de sociaaleconomische status scores (SES) heeft berekend voor wijken en buurten in alle gemeenten in Nederland. Mol, projectleider bij CBS bij het team Gezondheid & Zorg en leider van het SES-project, ging in deze lezing in op de databronnen die zijn gebruikt en de methode die is gehanteerd om de SES-score te berekenen. Bij de berekening van de scores is gebruik gemaakt van data van huishoudens wat betreft welvaart (zowel inkomen als vermogen), het hoogste opleidingsniveau binnen een huishouden, en recente arbeidsparticipatie van particuliere huishoudens. Omdat naar Welvaart, Opleiding en Arbeidsparticipatie is gekeken, terwijl natuurlijk meer zaken invloed hebben op de sociaaleconomische status van mensen, worden de scores specifiekere SES-WOA scores genoemd. De resultaten van de berekeningen wat betreft de jaren 2014-2019 worden gepubliceerd in de online databank StatLine. Er komt ook in de beveiligde Remote Access omgeving van CBS een microdatabestand beschikbaar met de scores. Daarom gebruikte Mol deze lezing ook om toe te lichten hoe de scores gebruikt kunnen worden in ver-

schillende soorten onderzoek in de beveiligde omgeving. Waar de afgelopen Microdata Meetings zich hebben gericht op onderzoek en microdatabestanden, zal in de toekomst ook bijeenkomsten worden georganiseerd waar praktische aspecten van het werken in de CBS Remote Access omgeving aan bod komen, zoals efficiënt programmeren. <https://odissei-data.nl/en/cbs-odissei-microdata-meetings/>

LCRDM-netwerkdag in Utrecht
Kim Ferguson | Ricarda Braukmann

Op donderdag 29 maart organiseerde het LCRDM in het Muntgebouw te Utrecht, hun eerste fysieke netwerkdag van 2022. RDM-specialisten uit heel Nederland konden deze middag meerdere presentaties of break-out sessies bijwonen. Daarnaast kon men weer eens ouderwets netwerken en live met elkaar het gesprek aangaan. Het ochtendprogramma begon met twee voorbeelden van FAIR-principes: ‘The Maastricht Study’ en ‘UNLOCK Microbial Potential’ uit Wageningen. Daarna presenteerden Marta Teperek (TU Delft) en Maria Cruz (NWO) hun visie op de bestaande scheiding tussen wetenschappelijk en ondersteunend personeel en de (ongewenste) gevolgen hiervan. Zo zijn de mogelijkheden voor financiering niet hetzelfde en zijn er beperkingen in het begeleiden van studenten en wetenschappers. Daarnaast zijn er ook verschillen in groeimogelijkheden en salaris. Teperek en Cruz pleitten voor verandering van het systeem om samenwerking te stimuleren.

In de middag werden er break-out sessies georganiseerd waarbij onder andere Kim Ferguson (DANS) een lezing gaf over het gebruik van toegankelijkheidscheckers. Deze helpen om bijvoorbeeld presentaties in programma’s zoals PowerPoint toegankelijker te maken. In andere break-out sessies werd onder meer gesproken over het gebruik van de ReproHack Hub, tekstmining, de toekomst van PIDs en ondersteuning voor onderzoekssoftware management. De dag werd afgesloten met een vooruitblik op de toekomst van het LCRDM en de keynote ‘de rol van kunstmatige intelligentie in het lab en in de maatschappij’ door Stefan Leijnen (University of Applied Sciences Utrecht). De slides van de LCRDM netwerkdag zijn beschikbaar op de website van het LCRDM: <https://www.lcrdm.nl/over-lcrdm>

COLOFON Uitgever: E-data & Research. Redactieadres: Anna van Saksenlaan 51, 2593 HW Den Haag, 070-3494450, edata@dans.knaw.nl, @eDataResearch. Hoofd-/eindredacteur: Ingrid Korver. Redactie: Ricarda Braukmann, Mathilde Jansen, Astrid de Kock, Hilde van Oirschot, Erica Renckens, Mara Verheijen, Suze Zijlstra. Redactiesecretariaat: Ingrid van der Elst. Aan dit nummer werken mee: Joop Arends, Evi de Cock, Ingrid Dillo, Kim Ferguson, Valentijn Gilissen, Ellen Leenarts, Maaïke Verburg, Marion Wittenberg. Opmaak: Colette Sloots, Haarlem. Productie: Amsterdam University Press. Druk: Ten Brink, Meppel. Oplage: 4500 papier, 4350 digitaal. ISSN: 1872-0374. We hebben getracht alle belanghebbenden met betrekking tot het gebruikte beeldmateriaal te benaderen. Degenen die menen recht te kunnen doen gelden, kunnen zich tot ons wenden. E-data & Research kosteloos ontvangen? Laat het weten via edata.nl

OVERNEMEN ARTIKELEN
Wilt u een artikel uit dit blad overnemen?
Dat mag altijd, maar vermeld wel de bron (E-data & Research) en de naam van de auteur van het artikel. Neem ook contact op met de hoofdredacteur (zie colofon) om door te geven waar artikelen geplaatst worden.

Historisch geurerfgoed vastgelegd in Odeuropa Data Model

Hoe kun je geuren vangen in een database?

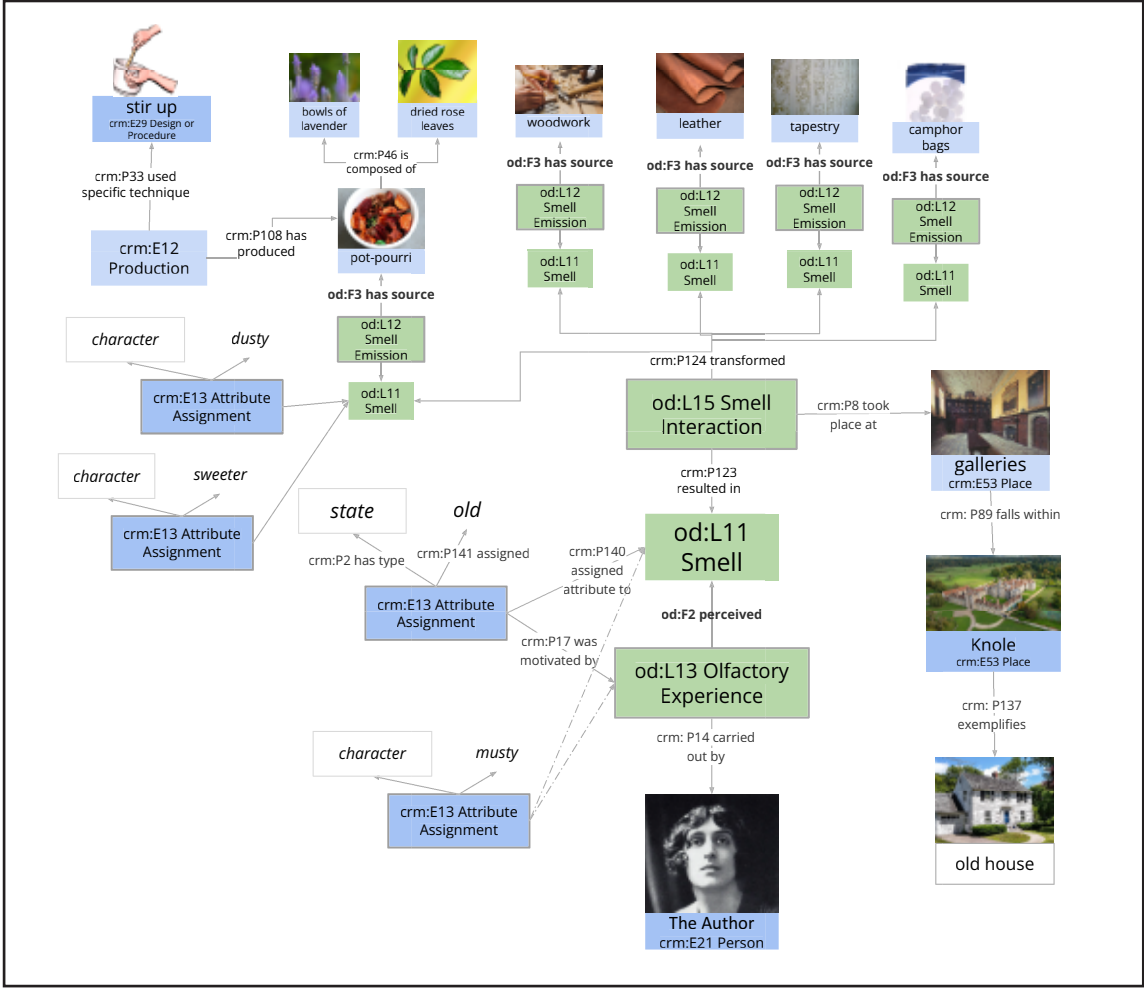
In het onderzoek naar zintuiglijke ervaringen is reuk een ondergeschoven kindje. Binnen het Odeuropa-project ontwikkelt men een model en database om te beschrijven hoe wij geuren ervaren.

Mathilde Jansen

Geuren staan erom bekend dat ze heftige emoties en herinneringen kunnen oproepen. Vandaar dat geur veel beschreven is in literaire en andere teksten en vastgelegd in schilderijen. Onze ervaring van geur is daarmee ook een belangrijk onderdeel van ons culturele erfgoed. Het staat centraal in Odeuropa, het eerste onderzoeksproject waarin een interdisciplinair onderzoeksteam moderne ICT-technieken gebruikt om informatie over geur uit grote hoeveelheden tekst en beeld te halen. Historische en sociale aspecten van geurperceptie staan voorop.

Chemische structuur

De onderzoekers maken gebruik van een datamodel waarin alle concepten en entiteiten en hun onderlinge verhoudingen zijn vastgelegd. Het in kaart brengen van geur in zo'n semantisch web was voorals-

nog onontgonnen terrein: tot nu toe was vooral de chemische structuur van geuren vastgelegd, met name ten dienste van de parfumindustrie. Dit model is bedoeld om onder meer erfgoed specialisten, historici en geurontwerpers te helpen om kunstmatige intelligentie te gebruiken. In dit datamodel staat de zintuige-

lijke ervaring van geur centraal. Entiteiten zijn bijvoorbeeld de bron van een bepaalde geur (tabak, pijp), de ervaring van de ontvanger (emoties, herinneringen), en het gebruik (medisch, parfum voor het lichaam). Maar ook plaatsen met een bepaalde geur (een kerk, een koeienstal), acties verbonden met geur (snuiven, neus dichtknijpen) en objecten (par-

fumfles, wierook). Al deze entiteiten hebben een unieke code; relaties worden uitgedrukt in unieke codes via het Resource Description Framework (RDF), het meest gangbare format voor Linked Data.

Geur van oude huizen

Marieke van Erp, onderzoeker en projectmanager bij Odeuropa, wil

Lisena P., Schwabe D., van Erp M., Troncy R., Tullett W., Leemans I., Marx L. & Ehrich S. *Capturing the Semantics of Smell: The Odeuropa Data Model for Olfactory Heritage Information. In *19th Extended Semantic Web Conference (ESWC), Resource Track, Hersonissos, Greece, May 29 - June 2, 2022.*

het model in de toekomst nog meer uitbreiden. “Uiteindelijk willen we de kloof tussen het erfgoed domein en de parfumindustrie dichten, door ook de chemische samenstelling mee te nemen. En we willen meerdere zintuiglijke ervaringen toevoegen, zodat ook bijvoorbeeld onderzoek naar synesthesie mogelijk wordt.”

Om het model beter te begrijpen maakten de onderzoekers een data-representatie van een fragment uit het boek *Knole and the Sackvilles* van Vita Sackville-West uit 1922, waarin de auteur het huis Knole beschrijft waarin ze is opgegroeid. Vertaald uit het Engels:

De galerijen hebben de oude, muffe geur die voor mij, telkens als ik het tegenkwam, Knole terug zou brengen. Ik veronderstel dat het echt de geur is van alle oude huizen - een mengsel van houtwerk, potpourri, leer, tapijt en de kamferzakjes die de mot weghouden.

<https://odeuropa.eu/>

Online platform Ineo wordt startpunt voor digitaal onderzoek

Reisgids voor onderzoekers

Eind juni lanceert CLARIAH de eerste versie van het platform Ineo.tools. Met dit online platform kunnen onderzoekers digitale tools en datasets zoeken, selecteren en gaan (leren) gebruiken. Komende periode wordt Ineo stap voor stap gevuld. Erica Renckens

“Binnen het infrastructuurproject CLARIAH zijn de afgelopen jaren veel digitale gereedschappen en voorzieningen ontwikkeld. Ze zijn bedoeld voor gebruik door geesteswetenschappers en een deel van de sociale wetenschappers, uiteenlopend van historici en letterkundigen tot linguïsten, mediaonderzoekers en sociaal-economen. Deze resources maken we nu online en laagdrempelig toegankelijk voor een brede doelgroep, van student tot doorgewinterde onderzoeker. Ineo

Homepage van Ineo, het platform dat toegang geeft tot CLARIAH-resources

wordt een soort reisgids, waarin je kunt bladeren, zoeken en uitkiezen, om vervolgens goed geïnformeerd met een applicatie of dataset aan de slag te gaan.” Aan het woord is Antal van den Bosch, hoofdonderzoeker van CLARIAH. ‘Ineo’ is Latijn voor ‘Ik vang aan

met...’, wat goed aangeeft wat de portal beoogt. “Ineo moet het startpunt worden voor wetenschappers die onderzoek willen doen op basis van digitale data”, aldus Van den Bosch. “Sommigen kunnen zelf programmeren, anderen gebruiken graag kant-en-klare tools. Allemaal

willen ze snel en eenvoudig informatie kunnen vinden om aan de slag te kunnen met resources die door CLARIAH worden ontwikkeld of gebruikt.”

De verschillende soorten resources (tools, datasets en later ook workflows, ontwikkelstandaarden en educatie-materiaal) zijn via een uitgebreide zoekmachine te filteren en doorzoeken. Elke resource heeft vervolgens een unieke pagina die uitlegt wat het precies is, wat je ermee kunt doen, in welke fase van je onderzoek en eventueel in combinatie met welke andere tools en datasets.

Rode knop

Maar er is ook aanvullende gebruikersinformatie te vinden, zoals hoe je toegang krijgt tot een bepaalde applicatie of dataset, wie die heeft ontwikkeld of beheert, en waar je terecht kunt met vragen. Via een

grote rode knop beland je als gebruiker bij de resource zelf, vaak gehost bij één van de onderzoeksinstellingen en data-partners die deelnemen aan CLARIAH.

De eerste CLARIAH-resources worden vanaf eind juni ontsloten via Ineo. De komende anderhalf jaar wordt de portal stapsgewijs verder gevuld. De eerste stappen zijn nog mensenwerk, maar begin dit jaar is ook gestart met de ontwikkeling van een zogenaamde ‘harvester’. Die gaat bij de bron van de resource informatie ophalen en daarmee automatisch de bijbehorende resourcepagina (aan)vullen of updaten. Op die manier kan bijvoorbeeld informatie over grote hoeveelheden verschillende datasets snel aan Ineo worden toegevoegd. “We verwachten dat we via Ineo straks duizenden tools, datasets, workflows en standaarden kunnen ontsluiten, waarmee studenten en wetenschappers een vliegende start aan hun onderzoek kunnen geven”, aldus Van den Bosch.

www.ineo.tools

SINDS KORT BESCHIKBAAR

Dit overzicht toont databestanden die recent beschikbaar zijn gekomen bij CBS, Centerdata en DANS.

CBS

Het CBS stelt bestanden beschikbaar voor statistisch onderzoek. Een volledig overzicht van beschikbare bestanden staat in de microcatalogus op de CBS-website: <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/maatwerk-en-microdata/microdata-zelf-onderzoek-doen/catalogus-microdata> Ook een link naar de bestanden die de afgelopen periode beschikbaar zijn gekomen staat online: <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/maatwerk-en-microdata/microdata-zelf-onderzoek-doen/overzicht-van-alle-bestanden>

Credits: Pixabay

Centerdata

Hoe besteden Nederlanders hun vrije tijd tijdens corona?
In oktober en november 2021 werd de veertiende meting van de LISS Core Study ‘Social Integration and Leisure’ in het LISS panel afgenomen. Met behulp van deze kernvragenlijst is het mogelijk om ontwikkelingen van de afgelopen 14 jaar te bestuderen. Dit is met name interessant omdat zo gekeken kan worden wat het effect is geweest van corona op de tijdsbesteding van Nederlanders. In deze studie komen onderwerpen aan bod zoals vrijwilligerswerk, mantelzorg, sporten, media, hobby’s, cultuur, online activiteiten en vakanties. Tevens worden de sociale contacten van de respondenten in beeld gebracht. De data zijn beschikbaar via LISS Data Archive. DOI: <https://doi.org/10.17026/dans-x29-njc5> lissdata.nl

Ook sinds kort beschikbaar:

Studies LISS panel
• Centerdata, november – december 2021, Health - Wave 14. DOI: <https://doi.org/10.17026/dans-znw-ka2m>
• Seibel, V., Yerkes, M., juni 2021 ,Childcare. DOI: <https://doi.org/10.17026/dans-zcp-my68>
• Collewet, M., Kessels, R., juli 2021, Support and sanctions for social assistance benefits recipients. DOI: <https://doi.org/10.17026/dans-xg8-4s7b>
• Portegijs, W., April 2020, Emancipation monitor 2020. DOI: <https://doi.org/10.17026/dans-zn7-wnw6>
• De Kluizenaar, Y., de Wilde, T., mei 2019, The energy transition from a citizen's perspective. DOI: <https://doi.org/10.17026/dans-xjj-3m6f>
• Van Soest, A., Been, J., Pinger, P., von Gaudecker, H.M., November 2019, Time Use and Consumption - Part 6. DOI: <https://doi.org/10.17026/dans-z66-k49h>
• Schulp, L., Kuijpers, S., maart 2021, Explaining global citizenship. DOI: <https://doi.org/10.17026/dans-xfp-8fkc>

Deze bestanden zijn kosteloos beschikbaar via deze site dataarchive.lissdata.nl of scan de QR-code.

DANS

De volgende datasets zijn open access beschikbaar via het online archiverings-systeem EASY van DANS:
• Leiden University (2022): Photos of inscriptions from the Jebel Qurma corpus. DANS. <https://doi.org/10.17026/dans-xcv-nwk8>
• Hermenault, Dr. LGG (University of Amsterdam); Blockmans, F (2022): Ghent: medieval topography (contour lines). DANS. <https://doi.org/10.17026/dans-xr6-tyuc>
• Veen, dr. I. van der (Kohnstamm Instituut, Universiteit van Amsterdam) (2022): Pre-COOL vierjarigen cohort vijfde meting 2016-2017. DANS. <https://doi.org/10.17026/dans-xfg-s8q3>
• Sangers, MA N.L. (Utrecht University) (2018): Kwantitatieve corpusanalyse verhalende elementen in educatieve teksten. DANS. <https://doi.org/10.17026/dans-xb7-x8hg>
• Kleijne, K. de (Radboud University) (2022): Data S1: Limits to Paris-compatibility

of CO2 capture and utilisation. One Earth. DANS. <https://doi.org/10.17026/dans-28h-n6zj>
• Magnússon, R. Í. (Wageningen University & Research); Hamm, A. (Stockholm University) (2022): Data for ‘Extremely wet summer events enhance permafrost thaw for multiple years in Siberian tundra’. DANS. <https://doi.org/10.17026/dans-xdt-tf9f>
• Velde, dr. ir. R van der (Faculty of Geo-Information Science and Earth Observation (ITC), University of Twente); Benninga, ir H.F. (Faculty of Geo-Information Science and Earth Observation (ITC), University of Twente) (2022): Ten years profile soil moisture and temperature measurements in Twente (version 2022). DANS. <https://doi.org/10.17026/dans-xr2-m6d8>
• Velthuis, Dr. M (NIOO-KNAW) (2020): Differential effects of elevated pCO2 and warming on marine phytoplankton stoichiometry. DANS. <https://doi.org/10.17026/dans-xfp-8fkc>
• Jong, Drs. A.W. de (Westerdijk Fungal Biodiversity Institute) (2022): Standardized methods to rear high-quality Galleria mellonella larvae for the study of fungal pathogens. DANS. <https://doi.org/10.17026/dans-xqv-eztn>
• Bordoloi, P (NHL Stenden University of Applied Sciences) (2018): Immediacy behaviours, teacher credibility, and instructor evaluation in international classroom. DANS. <https://doi.org/10.17026/dans-xja-wwnn>
• Matser, Dr A.A. (GGD Amsterdam) (2021): Self-reported symptoms and SARS-CoV-2 diagnosis of individuals in Amsterdam, June 2020 - August 2021. DANS. <https://doi.org/10.17026/dans-z5d-6j83>
• Leeftang, Dr. M.M.G. (Amsterdam UMC) (2022): Benefit-harm analysis for informed decision making about participating in colorectal cancer screening. DANS. <https://doi.org/10.17026/dans-z5t-6k7p>
• Evering, PhD R. (Saxion, University of Applied Sciences) (2021): Intention to use video communication in palliative terminal care. DANS. <https://doi.org/10.17026/dans-xnv-ghwx>

Via easy.dans.knaw.nl zijn deze bestanden beschikbaar. Bezoek deze site of scan de QR-code.

AGENDA

- 13 - 16 juni • online**
IDCC22
Reusability is het thema van de 17e editie van het International Digital Curation Conference. dcc.ac.uk/events/idcc22
- 14 - 16 juni • online**
Dataverse Community Meeting 2022
De jaarlijkse Dataverse Community Meeting is een kans om de wereldwijde gemeenschap te laten groeien en te verrijken. <https://projects.iq.harvard.edu/dcm2022>
- 16 juni • Den Haag**
Synergy '22
Hét congres van NWO voor alle sociale en geesteswetenschappers. synergy22.nl
- 20 - 23 juni • online**
International Data Week 2022
Het thema van deze 19e RDA-bijeenkomst is: 'Data to improve our world'. internationaldataweek.org/
- 20 juni - 1 juli • Rotterdam**
ODISSEI Summer Institute
Voor sociale wetenschappers en data wetenschappers met interesse in computationele sociale wetenschappen. <https://sicss.io/2022/odissei/>
- 20 juni - 15 juli en 18 juli - 12 augustus • online**
ICPSR Summer Program
Het ICPSR programma omvat een breed curriculum, variërend van inleidende tot gevorderde cursussen in een verscheidenheid van methoden en technieken. <https://www.icpsr.umich.edu/web/pages/sumprog/>
- 22 juni 2022 • Antwerpen**
NPSO
Het thema van deze jaarlijkse dag is (online) panelonderzoek. www.npso.net
- 29 juni - 6 juli • Amersfoort en Amsterdam**
E-RIHS Bootcamp
Een bootcamp speciaal voor data stewards, datamanagers, of onderzoekers in de heritage sciences. vhic.nl/bootcamp-duurzame-data-voor-de-heritage-sciences/
- 1 september • Amsterdam**
Open Science Festival 2022
De tweede editie van het Nationaal Open Science Festival draait ook dit jaar om peer-to-peer kennisdeling. opensciencefestival.nl
- 12 - 16 september • Glasgow**
iPres International Conference 2022
De 18e editie van 's werelds meest toonaangevende jaarlijkse conferentie rondom duurzame toegankelijkheid van digitaal materiaal, vindt plaats in het indrukwekkende Technology & Innovation Centre in Glasgow, Schotland. ipres2022.scot

Praktische begeleiding voor data stewards

ODISSEI en DANS hebben onlangs het rapport ‘Assessing FAIR Data Support Needs Amongst Data Supporters in the ODISSEI Community’ uitgebracht. Dit rapport schetst de belangrijkste resultaten van een survey die recent door ODISSEI en DANS is gehouden onder data stewards uit de sociale wetenschappen in Nederland. Ricarda Braukmann

Behoeften van data stewards

De survey was erop gericht meer te leren over Research Data Management (RDM) en de toepassing van FAIR-principes door de RDM-

support teams van ODISSEI-partnerorganisaties; wat zijn de behoeften van data stewards bij het ondersteunen van onderzoekers in het verwerken van (kwantitatieve) sociaalwetenschappelijke data. Een tweede doel was het achterhalen van eventuele uitdagingen voor RDM en hoe deze te overwinnen met op maat gemaakte FAIR data ondersteuning.

Ondersteuning

Uit de survey blijkt dat, ondanks de grote hoeveelheid FAIR-bronnen die online beschikbaar zijn, er behoefte is aan praktische begeleiding bij het toepassen van FAIR-principes in de sociale wetenschappen. Begeleiding op onder

andere het gebied van privacy, anonimisering van gegevens en de naleving van de AVG-regels.

FAIR-helppes

ODISSEI en DANS willen een website opzetten met daarop praktische richtlijnen voor de implementatie van FAIR-principes in de sociale wetenschappen; een soort FAIR-helppes met ad-hoc ondersteuning. Ook willen ze in de toekomst netwerkactiviteiten organiseren om contacten te vergemakkelijken tussen data stewards die werkzaam zijn in de sociale wetenschappen. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6524821>

Nieuwe indeling bevolking naar herkomst

CBS hanteert nieuwe manier publicatie migratieachtergrond

Het CBS is per 2022 overgegaan op een andere manier van publiceren over wat tot nu toe de ‘bevolking met een westerse of niet-westerse migratie-achtergrond’ werd genoemd.

Hilde van Oirschot

Voortaan is meer bepalend waar iemand zelf geboren is, en minder bepalend waar iemands ouders geboren zijn. De hoofdingeling wordt vervangen door een indeling op basis van werelddelen en veelvoorkomende immigratielanden.

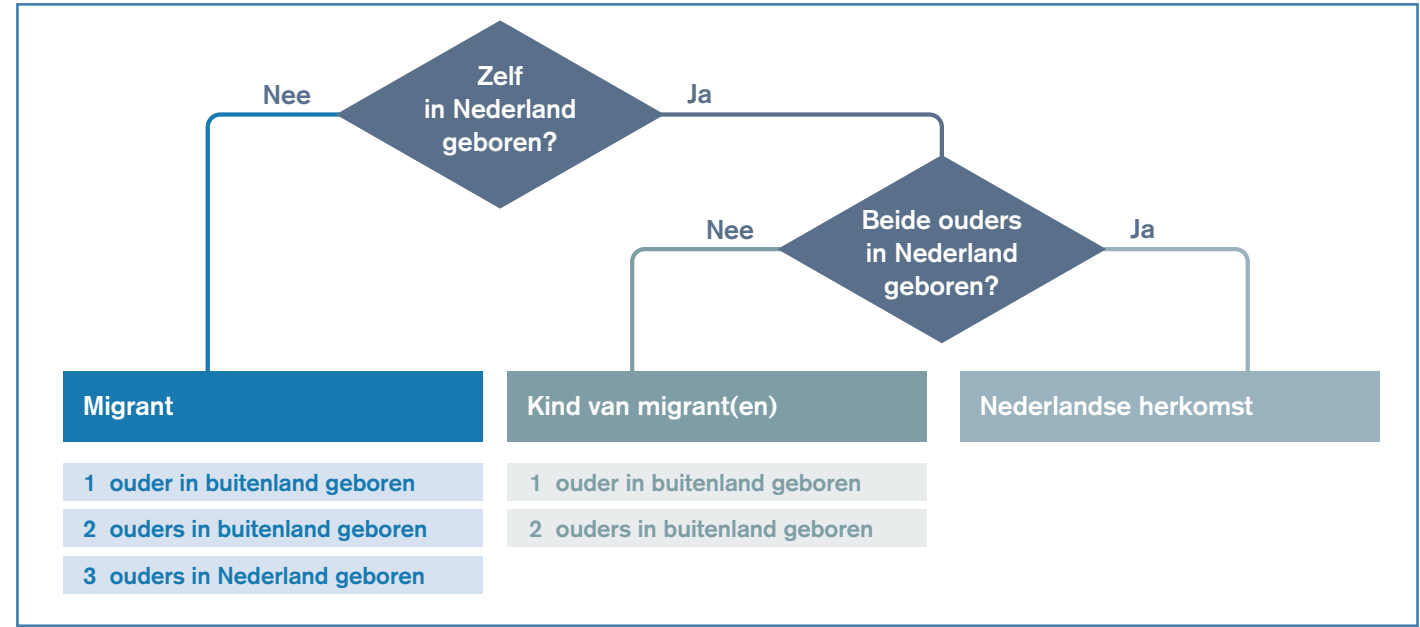
Achtergrond

De indeling westers/niet-westers wordt sinds de jaren 1990 door het CBS gehanteerd. In eerste instantie werd de indeling gebruikt bij het opstellen van de bevolkingsprognose, later werd het ook een veelgebruikte indeling voor CBS-publicaties over andere thema’s. Er bleek grote behoefte aan cijfers naar achtergrond, bijvoorbeeld voor het monitoren van gelijke kansen. Maar er bleek ook een keerzijde; verschillen kunnen te gemakkelijk toegewezen worden aan culturele verschillen terwijl deze feitelijk op verschillen naar bijvoorbeeld opleiding of inkomen terug te voeren zijn. Hiervan werd het CBS zich meer en meer bewust en was de aanleiding voor een heroverweging van deze indeling. Op basis van uitvoerige gesprekken met interne betrokkenen en externe experts op het gebied van beleid, onderzoek en wetenschap is gekomen tot de nieuwe indeling. Belangrijke uitgangspunten waaraan de nieuwe indeling volgens hen moest voldoen waren onder andere dat deze zo neutraal mogelijk, begrijpelijk en zo veel mogelijk tijdbestendig moet zijn. De nieuwe herkomstindeling bestaat uit twee onderdelen: Geboren in Nederland, en herkomstland.

Geboren in Nederland

Het woord migratieachtergrond zal in de toekomst niet meer worden gebruikt. Een persoon heeft nu een migratieachtergrond als ten minste één van de ouders in het buitenland is geboren. De nieuwe indeling Geboren in Nederland kijkt eerst of een inwoner zelf in Nederland of het buitenland geboren is, en vervolgens waar de ouders geboren zijn. Door in de nieuwe hoofdingeling rekening te houden met het gegeven of iemand zelf wel of niet in Nederland is geboren en of een of beide ouders in Nederland zijn geboren, wordt meer recht gedaan aan feitelijke verschillen in uitgangspositie die mensen vanaf de geboorte hebben. Uit onderzoek bleek bijvoorbeeld dat in Nederland geboren kinderen met één in het buitenland geboren ouder betere schoolprestaties hadden dan degenen van wie beide ouders in het buitenland zijn geboren.

De nieuwe indeling heeft de volgende categorieën:

1. Geboren in Nederland

- a. Twee ouders geboren in Nederland;
 - b. Een ouder geboren in Nederland, een in het buitenland;
 - c. Twee ouders geboren in het buitenland.
- ### 2. Geboren in het buitenland
- a. Twee ouders geboren in Nederland;
 - b. Een ouder geboren in Nederland, een in het buitenland;
 - c. Twee ouders geboren in het buitenland.

In het buitenland geboren inwoners (categorie 2) noemt het CBS voortaan migranten. In Nederland geboren inwoners met een of twee in het buitenland geboren ouders (categorie 1b en 1c) worden kinderen van migrant(en) genoemd. De migranten en kinderen van migranten worden vervolgens ingedeeld op basis van herkomstland.

Herkomstland

De afgelopen jaren is het gebruik van de termen en de indeling naar westerse en niet-westerse herkomst meer en meer ter discussie komen te staan. Geografisch is de term westers en niet-westers niet juist. Daarbij is de diversiteit binnen de twee groepen groot, terwijl volgens de geconsulteerde betrokkenen het beeld is ontstaan dat het qua cultuur, economie, religie tegengestelde groepen zouden zijn. Ook is het een moeilijk navolgbare indeling, met verschillende tegen-intuïtieve details. Zo worden Japan en Indonesië gerekend tot westers en bijvoorbeeld Zuid-Korea en Maleisië tot niet-westers, terwijl deze vier landen allemaal in Azië liggen. Voor herkomstland is een nieuwe hoofdingeling gemaakt op basis van werelddelen en veelvoorkomende immigratielanden. Deze vervangt de indeling naar westerse of niet-westerse migratieachtergrond. Klassieke migratielanden worden in de indeling apart onderscheiden.

De indeling naar herkomstland is opgebouwd uit vier niveaus:
Niveau 1
Nederland, Europa (exclusief Nederland), Buiten-Europa.
Niveau 2
Buiten-Europa
verder uitgesplitst naar afzonderlijke klassieke

migratielanden (Turkije, Marokko, Suriname, Indonesië en de Nederlandse Cariben) en Overig Buiten-Europa.
Niveau 3
Overig Buiten-Europa
verder uitgesplitst naar Overig Afrika, Overig Azië en Overig Amerika en Oceanië.
Niveau 4
afzonderlijke landen.

Behalve de bijzondere migratiegeschiedenis die zij met Nederland hebben, is er een meer praktische reden om klassieke migratielanden als aparte categorie in te delen, en ze niet samen te voegen met de andere landen uit het werelddeel waartoe zij horen. Dit heeft te maken met het relatief hoge aantal (kinderen van) migranten met een herkomst in een van de klassieke migratielanden, ten opzichte van mensen met een herkomst in een van de overige landen in het betreffende werelddeel. In 2021 hadden ruim 1,7 miljoen inwoners een herkomst - als migrant of als kind van migrant(en) - in een van de klassieke migratielanden, en bijna 1,3 miljoen inwoners een herkomst buiten Europa en buiten een van de klassieke migratielanden. Wanneer de klassieke migratielanden tot hun eigenlijke werelddeel worden gerekend, zouden zij daarvoor de cijfers van het werelddeel dusdanig domineren, dat dit tot een vertekening van de statistieken kan leiden. Vanaf 2022 wordt de nieuwe indeling geleidelijk ingevoerd in de statistieken, tabellen in StatLine en overige publicaties. Het besluit over de nieuwe hoofdingeling betekent niet dat dit de enige indeling is die het CBS zal gebruiken. Wanneer de onderzoeksvraag daar aanleiding toe geeft, kan worden afgeweken van de hoofdingeling en worden gekozen voor een indeling die beter past bij het desbetreffende onderzoek. Ook externe onderzoekers die via Remote Access met microdata werken staat het vrij om een indeling naar eigen inzicht te maken dan wel aan te sluiten bij de nieuwe indeling van het CBS.

De publicatie ‘nieuwe indelingen bevolking naar herkomst’ staat op: <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2022/nieuwe-indeling-bevolking-naar-herkomst>

KORT

Cultural AI Lab krijgt beurs voor Omstredden Termen Dataset

Het Cultural AI Lab (KNAW Humanities Cluster) is een van de winnaars van de EuropeanaTech Challenge for Artificial Intelligence and Machine Learning datasets. Zij ontvangen € 2.500 om een dataset te maken die gebruikt kan worden om met kunstmatige intelligentie (AI) systemen te trainen die omstredden termen kunnen opsporen in teksten. Hiermee onderzoeken zij hoe AI ingezet kan worden om objectbeschrijvingen in museumcollecties diverser en inclusiever te maken. De eerste versie van de dataset wordt in juli opgeleverd. Dit project is een samenwerking tussen Digital Humanities Lab en Centrum Wiskunde & Informatica. (MJ)

NEN 7510 certificering voor Centerdata

Van onderzoek naar een gezonde leefstijl tot projecten rondom het vroegtijdig signaleren van risico's op complexe problemen bij kinderen en gezinnen: Centerdata werkt samen met diverse opdrachtgevers in de gezondheidszorg. Bij dit soort onderzoeken werkt Centerdata vaak met persoonlijke medische gegevens. Nadat de organisatie vorig jaar al het ISO 27001-certificaat behaalde (de internationale standaard voor informatiebeveiliging), behaalde Centerdata recent ook het NEN 7510 certificaat. Daarmee is Centerdata ook gecertificeerd op het gebied van (persoonlijke) gezondheidsinformatie. (MV)

Gehonoreerde ODISSEI dataverzamelingen in het LISS panel

Kosteloos data verzamelen

Hoe informeren we patiënten het over de risico's van een radiologische behandeling? Zien veel Nederlanders zichzelf als 'groener' dan anderen? Een verslag van negen actuele dataverzamelingen gehonoreerd door ODISSEI. Mara Verheijen

In het najaar van 2021 konden ODISSEI-deelnemers een verzoek indienen om kosteloos data te verzamelen in het LISS panel van Centerdata. Het LISS panel is een representatieve afspiegeling van het bevolkingsregister van het CBS. De negen gehonoreerde onderzoeksprojecten variëren in onderwerpen van vaccinatieoverwegingen van Nederlanders tot het delen van whatsapp data. De vragenlijsten worden in de loop van 2022 afgenomen. De gehonoreerde voorstellen staan op deze pagina weergegeven. Op termijn krijgen wetenschappers toegang tot de data van deze voorstellen via het LISS Data Archive dataarchive.lissdata.nl. Na gratis inschrijven zijn de data vrij toegankelijk voor wetenschappelijk en maatschappelijk relevant onderzoek. De LISS call voor 2022 is begin mei geopend, voor meer informatie zie: odissei-data.nl/nl/2022/05/liss-call-2022-open/.

De negen onderzoeken
A more realistic view on vaccination decisions.
Mitchell Matthijssen, Florian van Leeuwen en Peter Achterberg (allen Universiteit Tilburg)
Een vaccin beschermt niet alleen de gevaccineerde persoon, het beschermt ook indirect niet-gevaccineerde personen als er voldoende mensen worden gevaccineerd. Dit

Credits: Pixabay

onderzoek richt zich op de vraag of mensen daar echter rekening mee houden of dat ze zich alleen vaccineren uit eigenbelang.

Assessing Mobile Instant Messenger Networks with Donated Data.
Rense Corten en Laura Boeschoten (beide Universiteit Utrecht)
Dit project onderzoekt onderwerpen zoals mobilisatie, participatie en mis(informatie) in de samenleving door middel van een innovatieve methode van datadonatie waarbij LISS panelleden gevraagd worden om hun eigen Whatsapp gebruikersgegevens te delen op een gebruiksvriendelijke manier die hun privacy respecteert.

'Common Ground or Battleground?', Public Perceptions of Bias in Impartial Institutions.
Erika van Elsas, Maurits Meijers (beide Radboud Universiteit Nijmegen) en Take Sipma (Universiteit Tilburg)
Dit project ontwikkelt nieuwe onderzoeksvragen om de aard, oorsprong en gevolgen van vermeende vooroordelen in onpartijdige instellingen te bestuderen.

Defining the informed consent needs of patients in radiological healthcare in a video vignette experiment.
Marieke Haan, Yfke Ongena (beide Rijksuniversiteit Groningen) en Thomas Kwee

(Universitair Medisch Centrum Groningen)
In dit project wordt de geïnformeerde toestemming in de radiologische gezondheidszorg onderzocht. Er wordt een experimenteel onderzoek uitgevoerd waarin geschreven vignetten vergeleken worden met videovignetten, zodat deelnemers de complexe informatie gemakkelijker kunnen verwerken.

Feeling invisible: Uncovering the most robust predictors of perceived ostracism.
Dongning Ren (Universiteit Tilburg) en Wen Wei Loh (Universiteit Gent)
Ostracisme (genegeerd en buitengesloten worden) is een veel voorkomende, maar uiterst pijnlijke, ervaring. Hoewel de negatieve gevolgen van ostracisme grotendeels bekend zijn, is er veel minder kennis over de oorzaken van ostracisme. Dit onderzoek richt zich daarom op de voorspellers van ostracisme.

'Greener than others?', Misperceptions about relative pro-environmental engagement and their impact on climate action.
Vincenz Frey, Thijs Bouman en Fleur Goedkoop (allen Rijksuniversiteit Groningen)
Recent onderzoek suggereert dat veel mensen zichzelf als 'groener' (meer betrokken

bij het milieu) zien dan anderen. Dit project onderzoekt of mensen echt rapporteren en geloven dat ze groener zijn dan anderen en of deze (mis)percepties verschillen tussen groepen. Dit project onderzoekt ook of het corrigeren van mogelijke misvattingen over anderen milieuvriendelijke actie kan bevorderen.

'Knowing it, is loving it?', How information provision on the EU influences EU attitudes.
Elske van den Hoogen, Willem de Koster en Jeroen van der Waal (allen Erasmus Universiteit Rotterdam)
Voor dit project wordt het effect van informatievoorziening op EU-attitudes door middel van een gerandomiseerd vragenlijst-experiment onderzocht. Hiervoor krijgt een deel van de panelleden een korte video te zien met gemakkelijk te begrijpen informatie over het subsidiariteitsbeginsel.

Preferences for income redistribution.
Jochem de Bresser (Universiteit Tilburg) en Marike Knoef (Universiteit Leiden)
In democratieën bepalen de opvattingen van de stemgerechtigde bevolking uiteindelijk belangrijk beleid, zoals bijvoorbeeld de inkomenshervreiding. Dit project bestudeert daarom het effect van verschillende soorten informatievoorziening op voorkeuren voor bijvoorbeeld inkomenshervreiding.

Validly measuring political trust.
Kjell Noordzij, Willem de Koster en Jeroen van der Waal (allen Erasmus Universiteit Rotterdam)
Dit onderzoek heeft als doel een nieuwe maat om politiek vertrouwen te meten, te ontwikkelen en te valideren. Hierbij worden vier belangrijke dimensies opgenomen: competentie, zorg, verantwoordelijkheid en betrouwbaarheid.

JONG TALENT

Geavanceerde databronnen brengen verspreiding corona in beeld

Onlangs werd op de Innovatiedag, georganiseerd door het Nederlands Platform voor Survey Onderzoek (NPSO), de innovatieprijs uitgereikt. Negen getalenteerde jonge onderzoekers dongen mee naar deze felbegeerde, prestigieuze prijs. Astrid de Kock

De winnaar werd Mark Dekker. Hij onderzocht hoe geavanceerde databronnen kunnen worden ingezet om informatie over de verspreiding van corona te verzamelen. De kandidaten zijn vooral promovendi, postdocs en 'early-career' onderzoekers op het gebied van survey methodologie. Dat is breder

Mark Dekker Foto: Sjoerd van der Hucht Fotografie

dan de naam doet vermoeden en betreft ook de inzet van bestaande bronnen zoals registraties en nieuwe bronnen zoals Big Data en

sensoren. Dit jaar kwamen de inzendingen van universiteiten in Leuven, Groningen, Tilburg, Eindhoven, Maastricht en Utrecht,

waarbij de laatste vier een samenwerking betrof met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De onderwerpen waren divers; van Big Data, het invullen van ontbrekende waarden (imputeren) tot het gebruik van alcohol naar seksualiteit.

Na het presenteren van hun werk, werd de prijs toegekend aan Mark Dekker voor het ontwerpen van een model om interventies tijdens de eerste coronagolf te evalueren. Dekker en zijn collega-onderzoekers hebben de eerste coronagolf in Nederland heel gedetailleerd nagebootst in een model, waardoor het mogelijk is het effect van verschillende interventies te onderzoeken. Daarbij

stond de vraag hoe geavanceerde databronnen gebruikt kunnen worden om informatie over de verspreiding van corona te krijgen, centraal.

Het CBS sponsort de innovatieprijs omdat het innovatief survey-onderzoek van groot belang vindt. Daarnaast zet het CBS jonge onderzoekers graag in de schijnwerpers door hen op deze manier een platform te bieden om hun onderzoek te presenteren. De eerste Innovatiedag werd georganiseerd in 2013 en is sindsdien niet meer weg te denken uit het programma van het NPSO.

Meer informatie over het NPSO is te vinden op: www.npsso.net

Van SSH Open Cloud naar SSH Open Cluster

Succesvolle afsluiting van het SSHOC-project

Ondertekening SSHOC MOU door CESSDA, CLARIN, DARIAH en SHARE

Van januari 2019 tot en met april 2022 hebben medewerkers van meer dan 40 Europese organisaties succesvol samengewerkt om de infrastructuur voor de sociale en geesteswetenschappen (SSH) in Europa te verbeteren. *Marion Wittenberg*

Het SSH onderzoekslandschap wordt vaak gezien als naast elkaar bestaande silo's waar weinig uitwisseling tussen plaatsvindt. De doelstelling van het SSHOC-project was om deze silo's af te breken en bruikbare tools en diensten te ontwikkelen die door onderzoekers uit verschillende onderzoeksdomeinen gebruikt kunnen worden.

SSH Open Marketplace

Een van de belangrijkste resultaten van het project is de SSH Open Marketplace, een zoekportaal waar onderzoekers in de sociale en geesteswetenschappen tools, diensten, trainingsmateriaal, datasets, publicaties en workflows kunnen vinden.

De Marketplace toont oplossingen en onderzoekspraktijken voor elke stap in de onderzoekscyclus. Het idee is dat het zoekportaal serendipiteit in het vinden van digitale methoden bevordert, het vormt tevens een instappunt in de European Open Science Cloud (EOSC).

Archive in a Box

Naast de Marketplace heeft het project gere-sultueerd in 93 deliverables. Een daarvan betreft 'Archive in a Box' waarvoor DANS, een van de Nederlandse partners binnen SSHOC, samen met vier andere Europese instituten de Dataverse repository software heeft aangepast aan de behoeften van de Europese SSH gemeenschap. De 'Archive in a Box' maakt de installatie van de Dataverse software eenvoudiger voor instellingen met weinig technisch personeel. Het softwarepakket maakt gebruik van container- en orkestratietechnologieën zoals Docker en Kubernetes zodat de software automatisch geïnstalleerd en beheerd kan worden. Daarnaast is er in het SSHOC-project extra functionaliteit voor Dataverse ontwikkeld. Zo is er een workflow ontworpen waar-

bij de Graphical User Interface (GUI) vertaald kan worden. Verder is er een Plugin gemaakt waarmee externe gecontroleerde woordenlijsten kunnen worden geïntegreerd, zijn er previewers voor datafiles ontwikkeld en is er gewerkt aan de Integratie met CLARIN's Language Resource Switchboard, zodat het mogelijk wordt om vanuit Dataverse externe tools aan te roepen.

Meer informatie over deze en andere SSHOC resultaten is te vinden op de SSHOC website. <https://sshopencloud.eu/>

Memorandum of Understanding (MOU)

Om de duurzaamheid van de binnen het project ontwikkelde resultaten op de lange termijn te waarborgen, heeft het SSHOC-consortium de intentie uitgesproken om te blijven samenwerken onder het SSHOC Memorandum of Understanding voor de oprichting van het SSH Open Cluster. Doel is om de binnen SSHOC ontwikkelde samenwerkingsverbanden verder uit te bouwen en het delen van kennis verder te ondersteunen.

KORT

DTL sluit zich aan bij RDNL

Research Data Netherlands (RDNL) verwelkomde in februari 2022 een nieuwe partner: The Dutch Techcentre for Life Sciences (DTL) heeft zich bij het initiatief aangesloten. RDNL richt zich op het ondersteunen van data management binnen de Nederlandse onderzoeksgemeenschap. RDNL geeft bijvoorbeeld cursussen zoals de Essentials 4 Data Support die al door veel data stewards in Nederland en daarbuiten is gevolgd. In mei biedt RDNL de nieuwe cursus AVG 4 Data Support aan, een uitgebreide training gericht op de AVG en het werken met persoonsgegevens. Naast DTL, zijn DANS, 4TU.ResearchData en SURF partners van RDNL. (RB) researchdata.nl

ODISSEI-ondersteuning bij beursaanvragen

ODISSEI, de nationale infrastructuur voor sociale wetenschappen, wil wetenschappers ondersteunen om de grenzen van sociaalwetenschappelijk onderzoek te verleggen. ODISSEI-ondersteuning is daarom beschikbaar voor onderzoekers die werken aan beursaanvragen voor NWO of op Europees niveau. De infrastructuur biedt met partners faciliteiten die kunnen helpen om de beursaanvragen te verbeteren, wat een relatief voordeel kan bieden in het aanvraagproces. Als je een onderzoeksaanvraag overweegt, neem dan graag contact met ons op (bij voorkeur in een vroeg stadium van je aanvraag) om te bespreken hoe ODISSEI kan helpen! (SZ) <https://odissei-data.nl/nl/ondersteuning-onderzoeksaanvragen/>

Samenwerking KNAW HuC en NIOD in digitaal collectiebeheer

Digitale collecties voor de eeuwigheid

Het KNAW Humanities Cluster breidt zijn expertise op het gebied van wetenschappelijke digitale collecties uit door een samenwerking met het NIOD. *Mathilde Jansen*

Het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies in Amsterdam beheert niet alleen een grote papieren collectie, maar ook een digitale. Om die veilig te stellen voor de toekomst, is kennis van digitaal collectiebeheer noodzakelijk. Een samenwerking op dit vlak met het KNAW Humanities Cluster lag voor de hand, aangezien de instituten onder dezelfde koepel vallen (KNAW) en in dezelfde stad gehuis-

vest zijn. Bovendien liepen er al 'allerlei lijntjes' vanwege inhoudelijke overlap in het onderzoek, legt Menno Rasch uit. Hij is directeur van de afdeling Digitale Infrastructuur bij het KNAW Humanities Cluster (HuC). Binnen het HuC hebben drie wetenschappelijke instituten – het Meertens Instituut, Huygens ING

Een van de topstukken uit de NIOD-collectie: een dagboek uit een Indisch kamp dat op monopoly is geschreven. Bron: Collectie 401 Dagboeken Nederlands-Indië inventarisnummer 409: dagboek van dhr. D. van Engelenburg

en IISG – sinds 2016 hun krachten gebundeld.

Privacy-issues

Volgens directeur Menno Rasch loopt zijn afdeling voorop als het gaat om digitaal collectiebeheer. "Op het gebied van papieren collectiebeheer is er al jarenlange expertise

bij allerlei instanties, zoals de KB. Maar de vraag hoe je wetenschappelijke digitale collecties bewaart is veel recenter. Met name binnen het IISG, een collectievormend instituut, zijn we hier al lange tijd mee bezig. In een notendop is ons collectiebeheer gebaseerd op de FAIR-principes: findable, accessible, interoperable en reusable. Nu kunnen we de opgedane kennis ook toepassen bij het NIOD." Een belangrijk verschil met de collecties van Meertens, Huygens en IISG is dat de collecties van NIOD vaak erg privacygevoelig zijn. "Bij ons werken veel historici. En als collecties maar oud genoeg zijn dan spelen er geen privacy-issues meer. Maar de Tweede Wereldoorlog is nog wel zo recent dat er allerlei privacyrechten op de data zitten. Bij het NIOD komen nog bijna dagelijks mensen aan de balie met documen-

ten die ze op zolder bewaard hebben. Daar zit vaak gevoelige informatie bij. Denk aan informatie over collaborateurs of rechtszaken die na de oorlog zijn gevoerd. Het betekent dat je de beveiliging heel goed op orde moet hebben. Dat is een extra uitdaging voor ons, maar hiermee kunnen we onze expertise ook op dit vlak juist uitbreiden." De samenwerking is voor onbepaalde tijd. "Bij zulke terabytes aan data moet je altijd rekening houden met bitrot: eentjes en nullen kunnen omvallen net zoals pitjes kunnen rotten. Daar hebben we speciale software voor die checkt of bestanden beschadigd zijn en zo nodig weer repareert. Ook zullen we, zodra dat nodig is, bestandsformaten van nu omzetten naar bestandsformaten van de toekomst. Zo kunnen we digitale collecties bewaren voor de eeuwigheid."

PDI-SSH project ondersteunt dataverstrekkers

FAIR Expertise Hub voor de sociale wetenschappen

De FAIR Expertise Hub die wordt ontwikkeld met financiering van PDI-SSH, heeft als doel om dataverstrekkers te helpen hun data meer FAIR te maken.

Suze Zijlstra

Het is voor wetenschappers steeds gebruikelijker om met datasets te werken die oorspronkelijk niet zijn bedoeld voor onderzoeksdoeleinden. Dit zijn bijvoorbeeld administratieve data en media content. Hoewel dit bronnen zijn voor nieuwe inzichten, ontbreekt vaak gepaste documentatie en informatie over de manier waarop de datasets zijn gecreëerd. Dit maakt het werk voor onderzoekers lastiger en in sommige gevallen ook minder betrouwbaar. Het project ‘Building a FAIR Expertise Hub for the social sciences’, dat recent financiering heeft ontvangen van het Platform Digitale Infrastructuur Social Science & Humanities (PDI-SSH), wil dataverstrekkers in de sociale wetenschappen ondersteunen om het FAIR-gehalte (vindbaar-, toegankelijkheid,

Credits: Scott Graham (Unsplash)

interoperabiliteit en herbruikbaarheid) van hun data te verbeteren.

Transparant

Het doel van de FAIR principes is om de transparantie en herbruikbaarheid te vergroten. “Dit klinkt misschien abstract, maar het heeft praktische implicaties,” licht Angelica Maineri, de projectmanager van de FAIR Expertise Hub, toe. “Vol-

gens de FAIR principes zou je bijvoorbeeld datasets moeten labelen met een ‘globally unique and persistent identifier’, dus een unieke volgorde van alfanumerieke karakters die zijn toegekend aan een specifiek digitaal object. Dit maakt het mogelijk om de herkomst van een dataset te verifiëren of om te achterhalen in welke publicaties een bepaalde dataset is gebruikt.”

Implementatie van de richtlijnen is niet altijd eenvoudig, stelt Maineri: “Aan de ene kant zijn de bestaande middelen om aan de FAIR principes te voldoen niet ver genoeg ontwikkeld om breed te worden toegepast. Aan de andere kant is het ook moeilijk voor dataverstrekkers om de meest passende ondersteuningsmiddelen te kiezen aangezien er veel mogelijkheden zijn. In dit ge-

fragmenteerde landschap wil de FAIR Expertise Hub dataverstrekkers ondersteunen die FAIR principes willen implementeren.”

Aanbevelingen

De FAIR Expertise Hub wil praktische en gepaste aanbevelingen geven om een strategie te ontwikkelen en te implementeren. Daarom zullen projectleden binnenkort gesprekken voeren met stakeholders in het Nederlandse sociale datalandschap, om lacunes en wensen te identificeren. “Hoewel de FAIR Expertise Hub primair zich tot de dataverstrekkers zal richten, zullen de voordelen veel verder strekken. Het FAIR maken van databronnen opent nieuwe mogelijkheden voor onderzoek, wat uiteindelijk bijdraagt aan een beter begrip van de maatschappij”, sluit Maineri af.

Als je ideeën wil uitwisselen of wil bespreken hoe de FAIR Expertise Hub je kan helpen om een FAIR implementatiestrategie te ontwikkelen, neem dan contact op met Angelica Maineri (angelica@odis-sei-data.nl).

<https://pdi-ssh.nl/en/2021/11/funded-projects-2021-call/>

COLUMN

Voor een goede interpretatie van de data is de context belangrijk

Een goede dokter is een dokter met veel ervaring in het behandelen van en zorgen voor patiënten. Waarom? Omdat naast medische kennis in de vorm van wetenschappelijke data, ook de context van al die verschillende patiënten belangrijk is. En die context maak je alleen mee door veel patiënten te behandelen. Maar in een tijd van evidence-based medicine waarin gerandomiseerde gecontroleerde studie de heilige graal in de geneeskunde vormt en er steeds minder tijd is voor patiëntenzorg, raakt de context van de patiënt daarin ondergesneeuwd. Een voorbeeld uit mijn praktijk als internist-infectioloog in het UMC Utrecht waar ik patiënten behandelde die waren geïnfecteerd met het humaan immunodeficiëntie virus (hiv). Nu hiv een chronische ziekte is met levenslange medicatie, moeten patiënten deze medicatie vaak tientallen

jaren gebruiken. Regelmatig klaagden patiënten op het spreekuur over bijwerkingen van hun hiv-medicijnen die ze al jaren gebruikten. En ervaren sommige van mijn patiënten in de praktijk bijwerkingen van medicijnen na jaren slikken terwijl ze die in de voorgaande jaren niet voelden. Wanneer ik deze patiënten liet switchen naar een andere combinatie hiv-remmers verdwenen de klachten vaak. Lag het dus toch aan de medicijnen? Of was er sprake van het placebo-effect? Beide is mogelijk.

Bij sommige patiënten bleek, maanden na de switch van de medicijnen, dat er in hun persoonlijke leven, ten tijde van de bijwerkingen, dingen hadden plaatsgevonden waardoor zij in die specifieke periode minder goed in hun vel zaten. Met andere woorden, als ik de medicatie niet had geswitcht en aandacht had besteed

aan deze problemen was het uiteindelijk ook goed gekomen met de patiënt. Of anders gezegd, it’s the context stupid! Hoe meer ervaring je als dokter hebt, hoe meer oog je krijgt voor de context waarin een patiënt zijn medicatie slikt. Die pil blijft al die jaren hetzelfde maar de context van de patiënt verandert en daarmee ook de mogelijke bijwerkingen van de medicatie op de patiënt.

Medische trials houden geen rekening met context. Alles moet zo steriel en gecontroleerd mogelijk worden onderzocht waardoor er vaak een eenduidige oorzaak – gevolg relatie wordt bewezen. Daarbij wordt vergeten dat dit geldt voor de (vaak korte) tijdperiode waarin de proefpersonen worden geobserveerd en waarin de context dus veelal gelijk blijft. Inmiddels heb ik mijn baan als internist-infectioloog in

de academie opgezegd om zorgondernemer te worden. Ik ben ervan overtuigd dat we met behulp van digitale innovaties in de zorg toe kunnen werken naar experience-based medicine. Daarmee bedoel ik dat we real-life data van patiënten bundelen om zo context toe te voegen aan data. Door data over tijd te verzamelen van grote groepen patiënten, kunnen we patiënten gaan benchmarken (i.e. vergelijken) met een homogene groep precies vergelijkbare patiënten. Op basis van die vergelijking kan een algoritme gepersonaliseerde adviezen geven.

Er zijn nog vele technologische en privacy-hobbels te overwinnen maar het moet wel ons streven zijn als zorgprofessionals. Het gaat tenslotte om het creëren van de beste zorg voor de individuele patiënt.

Joop Arends

Joop Arends is Internist-Infectioloog (tot voor kort in het UMC Utrecht) en initiatiefnemer van HappiApp.nl. Deze app heeft als doel mensen met een chronische aandoening kennis, gemak en vertrouwen te geven in de omgang met hun ziekte en gezondheid. Zijn passie voor innovatie en digitalisatie leidde tot de vraag hoe ‘techniek kan helpen de kwaliteit van leven van patiënten te verbeteren?’. De Happi app is beschikbaar voor patiënten met een Hiv-infectie, een chronische huid-aandoening en een vetleverziekte. Hij geeft de column door aan Tom de Smet.